

TOTUL NOU
PE FRONTUL
ANTICORUPȚIEI

Nicolae Drăgușin (n. 1983, Alexandria, Teleorman) este licențiat în științe politice (2008), teologie ortodoxă (2012) la Universitatea din București și drept (2017) la Universitatea „Nicolae Titulescu” București. Master în drepturile omului și democratizare (Universita Ca’Foscari Venezia și Universitet Uppsala, 2008) și studii religioase – texte și tradiții la Universitatea din București (2014). Doctor în filozofie la Academia Română (2013). Bursier postdoctoral în cadrul Universității din București (2014–2015), cu stagiu la Universitatea „Aristotel” din Salonic (2014–2015). Absolvent al programului *International Summer University* din cadrul European College of Liberal Arts din Berlin (edițiile 2007 și 2011). A publicat articole în *Dilema Veche*, *Observator cultural*, *Revista 22* și studii științifice, recenzii în *Sfera politicii*, revista *Polis*, *Studii teologice*, *Holocaust-studii și cercetări*, *Mediterranean Journal of Human Rights*, *Review of Ecumenical Studies*. A tradus cărți la editurile Polirom, Curtea Veche, Hasefer, Doxologia, Ratio et Revelatio. Preparator și lector la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” București (2010–2020). Din octombrie 2020, doctorand în științe politice la Universitatea din București, cu stagiu la Universitatea „Eberhard Karls” din Tübingen. Beneficiar al programului de burse „Sur-place” oferit de Konrad Adenauer-Stiftung – Biroul din România (2006–2008). Bursier „Andrei Scrima” al Centrului de Cercetare Ecu-menică din Sibiu (2020).

NICOLAE DRĂGUȘIN
TOTUL NOU
PE FRONTUL
ANTICORUPȚIEI

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Alina Dincă
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP: Emilia Ionașcu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2021

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Drăgușin, Nicolae
Totul nou pe frontul anticorupției / Nicolae Drăgușin. –
București: Humanitas, 2021
ISBN 978-973-50-6754-0
343-352

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Cuprins

<i>Introducere</i>	9
--------------------------	---

PARTEA I

Când păcatele religioase și viciile morale
devin infracțiuni de corupție

1. <i>Bacalaureat</i> sau despre cum se intră în jocul corupției	33
2. Oligarhia construită pe fenomenul corupției. De la guvernul României la guvernul lui Grindeanu	38
3. Responsabilitatea colectivă. Între votul cetățeanului și rechizitoriul procurorului	44
4. Predispoziția constituțională la oligarhie	50
5. Un argument al ideii că corupția slăbește statul	59

PARTEA A II-A

Puterile în stat: separate, sau autonome?

1. Cum îl contrazic federaliștii americani pe prof. Tudorel Toader: separația nu înseamnă autonomie!	67
2. De ce trebuie refuzată clemența parlamentului prin amnistie și grațiere	73
3. Lecția de anticorupție a lui Ambrogio Lorenzetti din Siena. Despre buna guvernare ca înțelepciune a puterii publice	79
4. Riscurile comparatismului constituțional pentru legislația penală în materie de corupție	93

PARTEA A III-A

„Republica procurorilor“: mitul rezistent al procorupției

1. <i>De ce eu?</i> Sau despre eroism în democrație	107
2. Procurorul: obiectivul zero al modificărilor în funcționarea justiției	112
3. Raportul pentru revocarea procurorului-șef al DNA în trei teme	118

PARTEA A IV-A

Protestele #Rezist: morfologia participării la sfera publică

1. „Unii au DNA în ADN.“ Despre protestele pașnice dintre Colectiv și Centenar.....	149
2. Hannah Arendt despre Târgul de Crăciun din Piața Victoriei	155
3. Un nou subiect politic: diaspora	161
4. 10 august 2018 în trei teme recurente din istoria națională	172
<i>Concluzii</i>	195
<i>Cronologie</i>	207

*Fiului meu, Nicolae-Nectarie,
cu îndemnul de a avea un ideal pentru care să lupte
sau măcar un punct de vedere pe care să-l argumenteze*

Introducere

„Cum să nu te gândești că nimic nu este mai puternic și mai fără de putere pe lume decât cuvântul?“

— Ivan Turgheniev¹

Cartea pe care dumneata, dragă cititorule, ai deschis-o nu îți propune o reflecție sistematică asupra a ceea ce se cheamă corupția și combaterea acesteia. Mai curând este o reflecție polemică asupra unor chestiuni punctuale de pe „frontul anticorupție“ pe care autorul le-a perceput uneori cu satisfacție, alteori cu nemulțumire și întotdeauna cu dorința de a înțelege. Astfel, temele în jurul cărora se construiește volumul de față sunt următoarele: corupția ca infracțiune penală, viciu moral și păcat față de Dumnezeu; puterile statului între separație și autonomie; statutul procurorului; protestele, între instabilitate politică și formă de participare civică. Aceste teme definesc dezbaterile ce caracterizează a treia criză majoră în activitatea de combatere a corupției. Dintre aceste teme, unele au căpătat importanța unor adevărate mituri.

După apariția Direcției Naționale Anticorupție (DNA) în 2005, activitatea anticorupție a trecut prin trei crize majore: 2005–2006, 2012–2013 și 2017–2019. Așa cum primele două crize au venit cu propriile mituri – justiția televizată și anticorupția ca armă politică –, tot așa criza din 2017–2019 le are pe ale sale. Cu toate acestea, inedit pe frontul anticorupție în decursul ultimilor ani este caracterul „intelectual“ al dezbaterii întreținute de politicieni

---

1. Ivan Sergheevici Turgheniev, *Prima iubire* (trad. Adriana Liciu), Polirom, Iași, 2015, p. 272.

vizibili. Miturile noi ale celei de-a treia crize cărora cartea de față încearcă să le răspundă sunt următoarele: a. puterile statului sunt (doar) separate; b. trăim într-o „republică a procurorilor“; c. protestele pașnice ca factor destabilizator al țării. Pentru prima dată în aproape 15 ani de activitate eficientă în combaterea corupției, reproșurile sunt scoase de pe tărâmul relativizant al politicii și aduse pe cel onorabil al teoriei juridice și filozofice. Această nouă intervenție în ciuda unor aspecte de continuitate precum relativizarea DNA, percepută drept „armă a lui Bănescu“ (2005–2014) sau instituție a „statului paralel“ (2017–2019). Cu alte cuvinte, retorica politică cedează teren în fața retoricii „intelectuale“. De aceea, afirmațiilor unor oameni politici precum Călin Popescu-Tăriceanu, Tudorel Toader, Traian Bănescu le vor „răspunde“ John Stuart Mill, Hannah Arendt, Immanuel Kant. Bineînțeles că oamenii politici, cu declarațiile lor, nu apar aici decât ca simple pretexte pentru o discuție de adâncime, dincolo de condiționările prezentului, despre fenomenul corupției.

J'accuse!

Această carte poate fi citită și ca un rechizitoriu la adresa Constituției României (1991/2003), chiar dacă depășește intenția cu care am pornit la drum. Prezenta încercare de a pune sub lupă tot ceea ce s-a spus și s-a făcut în materia justiției timp de doi ani și jumătate începând din ianuarie 2017 ne împinge să credem că iresponsabilitatea politicianilor nu ar fi produs efecte la fel de grave dacă legea fundamentală n-ar fi fost ea însăși extrem de vulnerabilă. Acum, că vorba prinse aripi, simt nevoia să strig, evocându-l pe Zola, *J'accuse!*

Acuz prevederea potrivit căreia „procurorii își desfășoară activitatea [...] sub autoritatea ministrului justiției“ (art. 132) care a permis sporirea controlului politic asupra procurorilor-magistrați. Acuz atribuția CCR de a soluționa „conflictele juridice de natură constituțională“ (art. 146) și inexistența unui mijloc de a controla deciziile CCR în condițiile unei puteri supraordonate

(art. 147) și a unor condiții pentru numire extrem de vagi și improprii tipului de activitate pe care îl desfășoară (art. 143). Acuz imposibilitatea practică a președintelui României de a dizolva Parlamentul (art. 89), o prevedere necesară când puterea legiuitoare își pierde reprezentativitatea. Acuz posibilitatea parlamentarilor de avea mandate nelimitate, deși un ideal al Revoluției din decembrie 1989 (art. 1) vizează tocmai limitarea mandatelor. Acuz faptul că ordonanțele de urgență emise de guvern, ca instrument de legiferare, pot fi contestate doar la CCR și doar prin acțiunea Avocatului Poporului (art. 146). Acuz faptul că rolul parlamentului în procedura revizuirii constituției inițiată de cetățeni politizează demersul civic și îl poate bloca la nesfârșit, fără ca acesta să răspundă pentru problemele create (art. 151). Acuz că deși parlamentul și președintele se bucură de legitimitate electorală egală, asimetria de putere este covârșitoare în favoarea primei autorități publice, iar răspunderea cade doar în sarcina președintelui. Bunăoară, acuz că deși președintele României răspunde prin destituire în cazul în care cetățenii, la referendum, confirmă măsura suspendării exercitate de parlament, parlamentul nu răspunde prin dizolvare dacă cetățenii infirmă suspendarea. Acuz că deși președintele statului desemnează un candidat pentru funcția de premier și numește guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament (art. 85), președintele nu poate revoca în nici o circumstanță premierul (art. 107). Acuz că referendumul organizat în condițiile art. 90 rămâne fără efecte în sarcina puterii legiuitoare. Marea învinuire este că voința de reformare a statului, chiar și atunci când pleacă de la cetățeni, rămâne la discreția parlamentului. Această instituție răspunde prea puțin în raport cu puterea conferită și, în plus, funcționează în afara unor garanții de integritate a aleșilor și de limitare a mandatelor, aspecte de natură să favorizeze o castă a mângâiașilor soartei. Aici trebuie căutate semințele oligarhiei pe care o voi analiza în raport cu fenomenul corupției. Niciodată până în 2017 n-a fost mai vizibilă această legătură subterană între oligarhie și corupție, pe fondul dezechilibrului dintre puterile și autoritățile statului.

Dacă această carte va fi primită ca un omagiu adus separației și echilibrului puterilor, atunci încredințez cititorul că a pătruns în miezul discuției. Constituția noastră separă puterile, dar le așază într-un echilibru instabil, atât de ispititor pentru politicienii copleșiți de propriile interese. Nu cred să existe un principiu constituțional mai greu de pus în practică decât echilibrarea puterilor separate. Funcționarea echilibrată a statului se aseamănă moderației omului. Ambele definesc un ideal în care nu te poți instala definitiv, dar spre care poți tinde prin exercițiul înțelept al virtuților complementare: iubești, fiind drept; ierți, având memoria trează; acționezi, judecând ansamblul. Ar fi o risipă îngrozitoare de energie și un timp, în ultimă instanță, irosit dacă marea lecție a crizei din 2017–2019 nu va fi pusă în practică începând cu revizuirea profundă a constituției ori chiar cu rescrierea acesteia. E nedrept să rămânem la 30 de ani după revoluție prizonieri ai unei viziuni constituționale feseniste, un termen ce rimează dureros de mult cu disfuncționalitatea, anacronismul, pretențiile nefondate de originalitate¹. Generațiile născute după 1989 au dreptul moral să trăiască într-un stat purificat din punct de vedere constituțional de reziduurile comunismului.

Anticorupția – întregirea Revoluției din 1989

Am fost și am rămas cititor pasionat și cetățean atent, în măsura posibilităților, la declarațiile și faptele oamenilor politici. Vreme îndelungată am regretat enorm că aveam doar 6 ani în decembrie 1989. Mi-aș fi dorit o vârstă de trei ori pe atât, fie și pentru dorința de a înțelege această prefacere istorică importantă, când România a trecut de la opresiune la libertate. E cinstit să recunosc însă faptul că neșansa de a fi un simplu contemporan biologic al Revoluției din 1989 s-a compensat începând din 2005, data la care statul

---

1. Despre ceea ce au însemnat acești 30 de ani sub marca actualei constituții, vezi documentarul „30 de ani de democrație” de Mihai Voinea și Cristian Delcea, recorder.ro, 21 decembrie 2019.

s-a angajat să îngrădească proliferarea corupției. Aceasta este „revoluția” căreia îi sunt contemporan biologic și afectiv-intelectual. Activitatea anticorupție îmi pare a fi complementul de care libertatea obținută în 1989 ducea lipsă. De ce? Dintr-un motiv simplu: parchetul este primul pedagog al responsabilității atunci când alții nu există și ultimul când ceilalți sunt ineficienți. Când Biserica, familia, școala nu sunt eficiente în a-l învăța pe om că libertatea se exercită întotdeauna responsabil, atunci este de datoria puterii judecătorești să facă acest lucru. Ceea ce rezultă din activitatea sistemului judiciar reformat din temelii în 2004–2005 arată că nu este suficient să obții libertatea pentru a ajunge la stabilitate și la prosperitate. În egală măsură, trebuie să știi ce ai de făcut în libertate. Eșecul politicilor de frânare a anticorupției dovedește că, după 30 de ani de la Revoluție, România începe să devină cu adevărat un stat de drept și democratic. Pentru țara noastră, Revoluția din 1989 se întrecește cu victoria la urne din 2019.

Deși campania anticorupție din România mi se pare a fi, de departe, cea mai sistematică din Europa, depășind deopotrivă ca durată și ca efecte campania *Mani Pulite* din Italia, este încă de departe de a fi perfectă. Marea problemă este că deocamdată lupta împotriva corupției se reduce dramatic la combatere, adică la descoperirea și sancționarea faptelor concrete de corupție. Chiar dacă anticorupția înseamnă și prevenție, greul rămâne de ani buni pe umerii instituțiilor puterii judecătorești (parchete, instanțe de judecată). Experiența războaielor arată că niciodată unitățile combatante din prima linie nu vor repurta o victorie durabilă cât timp nu vor exista activități de susținere în spatele frontului precum logistica, aprovizionarea, infrastructura, antrenamentele și pregătirea afectivă. Oricât de înțelept ar fi un comandant și oricât de neînfricate trupele din subordine, ei nu vor face minuni pe linia frontului fără ajutorul unităților necombatante. Vor repurta victorii de moment, dar războiul riscă să fie pierdut. Pe lângă rezultatul electoral, anul 2019 ne mai aduce o victorie: România, țara care se află pe primele locuri în ierarhia corupției și, totodată, țara care desfășoară cea mai lungă și organizată campanie de

combatere a corupției, a dat primul șef al Parchetului Uniunii Europene (UE). Din păcate, Laura Codruța Kövesi a reușit nu datorită României, ci în luptă cu România.

A treia criză

Nu întâmplător am optat pentru analogia cu frontul. Asimetria evidentă dintre linia de front unde sistemul judiciar se află în hiperactivitate cu spatele frontului unde instituțiile statale și non-statale cu atribuții în prevenție zac în letargie lasă impresia că anticorupția nu este cauza fiecăruia dintre noi. Când nu oricine se lasă convins că anticorupția reprezintă și o cauză personală, rămâne loc suficient pentru ca politicienii să facă ceea ce știu mai bine: să relativizeze activitatea de combatere a corupției, să pretindă că anticorupția reprezintă un instrument de luptă politică cu adversarii actuali ori potențiali, să diabolizeze procurorul prin apel la imaginarul colectiv din perioada comunistă etc.

O altă noutate a celei de-a treia crize în funcționarea DNA și, în general, în angajamentul statului de a combate corupția vizează reacția la declarațiile și faptele unor politicieni. Primele două crize s-au încheiat îndeosebi prin intervenția partenerilor externi ai României: Statele Unite ale Americii (SUA), Comisia Europeană și multe state UE. De această dată, determinarea ieșită din comun a PSD-ALDE de a reformula sistemul de justiție și legislația penală în interesul persoanelor certyate cu legea s-a lovit de contestarea populației (prin proteste pașnice și prin vot), de reacția unei părți mult mai importante din instituțiile statului și de aceeași intervenție a partenerilor externi. Noutatea felului în care s-a încheiat această criză vizează mesajul transmis de cetățenii României: anticorupția reprezintă nu doar o chestiune de activitate instituțională, ci și de conduită personală. În această participare copleșitoare a populației la idealul de integritate constă marea noutate a luptei anticorupție și marele rezultat al activității neobosite de

combatere. În 2006, într-unul dintre marile scandaluri din prima criză a DNA, țin minte că am semnat o petiție de susținere a activității anticorupție. Lista nu se bucura de prea mare întindere, fiind ocupată preponderent de organizații. Ca să nu spun că pe 24 iunie 2004 am participat la un miting anticorupție între Piața Universității și Piața Romană, iar în coloana ce abia ocupa jumătate din bulevard se regăseau doar membri și simpatizanți ai Alianței Civice. Zece-unsprezece ani mai târziu, idealul anticorupției a primit sprijin din partea a sute de mii de oameni. Ne aflăm negreșit în fața unui moment de cotitură în evoluția participării civice la viața statului. Poate că nimic n-ar fi decurs așa cum știm dacă tragedia petrecută în clubul Colectiv în octombrie 2015 n-ar fi catalizat nemulțumirea civică arătând felul în care corupția poate să sfârșească în crimă. Sloganul „Corupția ucide”, strigat obsesiv după Colectiv, sintetizează marea revelație a pericolului social pe care orice infrațiuune de corupție îl conține.

Criza pe care o analizăm aici se desfășoară pe patru planuri: primul este cel pe care îl putem numi „Ordonanța 13” (13 ianuarie – 23 august 2017); al doilea, proiectul ministerial de modificare și completare a legislației pe baza căreia funcționează sistemul de justiție (23 august – 25 octombrie 2017); urmează al treilea plan constând în proiectul parlamentar de restructurare a sistemului de justiție (din 25 octombrie 2017 – 24 septembrie 2019); în sfârșit, proiectul parlamentar de modificare și completare a legislației penale (din 15 decembrie 2017 – 24 septembrie 2019)¹. În esență, toate cele patru planuri sunt reductibile la încercarea de modificare a legislației privind sistemul de justiție² și a legislației

---

1. Responsabilă pentru aceste modificări și completări a fost Comisia specială privind sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, condusă de Florin Iordache (numită și Comisia Iordache), înființată prin Hotărârea Parlamentului nr. 69/27 septembrie 2017 și desființată pe 24 septembrie 2019.

2. Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și al procurorilor; Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii.

penale¹. Diferența este că în primele două s-a încercat, fără succes, reformarea directă pe calea ordonanței de urgență, caz în care inițiativa pleca de la Ministerul de Justiție și urma să fie asumată de guvern, pe câtă vreme în cel de-al doilea aceeași intenție urma să fie materializată prin procedura mai greoaie a parlamentului. La o cercetare atentă se pot identifica diferențe și asemănări între viziunea ministerială asupra celor două proiecte legislative și viziunea parlamentară. În ce privește funcționarea justiției, inițiativa parlamentară a mers până la capăt, rezultatul cel mai contestat fiind apariția Secției pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție SIII, un parchet specializat în cadrul Parchetului General. În ce privește legislația penală, inițiativa parlamentară a eșuat la CCR (29 iulie 2019), pe fondul rezultatului alegerilor europarlamentare și al referendumului pentru justiție (26 mai 2019), precum și al crimelor de la Caracal (24 iulie 2019). În realitate, aceste planuri se întrepătrund pentru că, urmărind declarațiile publice făcute de-a lungul ultimilor ani, a existat permanent o presiune pentru modificare, cel puțin în chestiunile sensibile, prin intermediul ordonanței de urgență. Mai mult decât atât, cele trei legi pe baza cărora funcționează puterea judecătorească au fost modificate ulterior prin ordonanțe de urgență chiar și după ce inițiativa parlamentară a fost încununată de succes în vara anului 2018.

Dincolo de clasificări și tipologizări, descoperim un *continuum* discret al celor trei crize, acesta fiind asigurat de oameni; bunăoară, Florin Iordache. Deputat pe listele Partidului Social Democrat (PSD) începând din 2000, F. Iordache a făcut parte, potrivit relatărilor presei, din grupul restrâns care a pus la cale, pe 13 decembrie 2013 („Marșea neagră”), un proiect de lege pentru amnistie/grațiere și o inițiativă de modificare a legislației penale. Patru ani mai târziu, regăsim aceeași persoană în funcția de ministru al justiției (4 ianuarie–9 februarie 2017), calitate în care a pregătit

---

1. Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal al României; Legea nr. 135/2010 privind Codul de Procedură Penală.